

HDZ-ov pokušaj privatizacije pomorskog dobra putem saborskog izglasavanja u ponedjeljak je osujećen prosvjednom akcijom otočnih aktivista. "Zakonom o koncesijama uvodi se mogućnost založnog prava, što znači da se može dogoditi da koncesionar na pomorskom dobru postane i banka koja zatim nema obavezu objasniti kome će dalje proslijediti koncesiju. Ako treba, spremni smo opet doći na Markov trg ako Vlada nastavi ignorirati naše zahtjeve", kaže Maja Jurišić iz Pokreta otoka.

U organizaciji inicijative Pokret otoka, nekoliko desetina prosvjednika 19. lipnja razvilo je ručnike na Markovom trgu u znak protesta protiv saborskog izglasavanja Zakona o koncesijama, novog državnog zakona kojim Vlada planira širiti privatizacijsku pljačku putem otimanja pomorskog dobra. O zakonu koji bi privatnim koncesionarima omogućio založno pravo na pomorskom dobru, kao i na nekim drugim javnim dobrima, razgovarali smo s akterima koji već godinama upozoravaju na razne oblike devastacija i malverzacija vezanih uz plaže i obale duž cijelog Jadrana.

Jedna od sudionica zagrebačkog prosvjeda bila je Maja Jurišić iz inicijative Pokret otoka nastale 2015. godine. Radi se o solidarnoj mreži o"točana i ljubitelja otoka koji kroz povezivanje pojedinaca, organizacija i ideja nastoje izgraditi odgovorno i održivo društvo, te preuzeti odgovornosti za budućnost otoka na temeljima socijalnog poduzetništva kojim se kapital reinvestira u lokalnu zajednicu. Jurišić smatra kako je novi zakon štetan na više razina.

"Zakon o koncesijama smatramo štetnim jer je i sam nastao u iznimno netransparentnim uvjetima. Od posljednje javne rasprave zakon se mijenjao bez ponovljene rasprave i uključivanja šire javnosti. Njime se bez kriterija i sustava nadzora dodjele koncesije uvodi mogućnost založnog prava, što znači da se može dogoditi da koncesionar na pomorskom dobru postane i banka koja zatim nema obavezu objasniti kome će dalje proslijediti koncesiju. Problem je i što je novim zakonom javnost isključena iz procesa dodjela koncesija, pa građani u čitavom procesu ostaju promatrači", smatra Jurišić te dodaje kako se inicijativa Vladi prvo pokušala obratiti dopisima i prijedlozima amandmana nakon čega je prosvjed ostao jedino sredstvo pritiska.

Jurišić:" Zakonom se bez kriterija i sustava nadzora dodjele koncesije uvodi mogućnost založnog prava, što znači da se može dogoditi da koncesionar na pomorskom dobru postane i banka koja zatim nema obavezu objasniti kome će dalje proslijediti koncesiju"

"Napisali smo amandmane i sastavili radnu skupinu koju smo spremni proširiti na još stručnjaka, a spremni smo opet doći i na Markov trg ako Vlada nastavi ignorirati naše zahtjeve", kaže nam Jurišić.

Kao što je Vlada nastojala ovaj štetni privatizacijski zakon progurati u saborskoj proceduri,

tako i ministar financija Zdravko Marić smatra da nema potrebe za javnom raspravom jer je zakon tu proceduru prolazio već dva puta.

”Prijedlog zakona bio je u javnoj raspravi za vrijeme političkih previranja, a o najnovijim izmjenama prijedloga nije ponovno provedena javna rasprava. Izmjene i žurnosti opravdavaju se navodnim direktivama Europske unije koje nemaju nikakve veze s ovakvim zakonom, već se tiču zaštite prirode i biološke raznolikosti te transparentnosti poslovanja”, govori nam Josip Bačić iz inicijative Za Zlatni rat koja se ove godine uspjela izboriti protiv davanja ove poznate bračke plaže u koncesiju firmi Sport B d.o.o.

Osim što se protivi novom zakonu, Bačić upozorava kako se i sadašnja praksa uvelike kosi s načelima demokratičnosti i javnog interesa.

Bačić: “Nema nikakvog sustava nadzora od strane lokalne zajednice, ali ni države. U prilog tome govori da je od Zadra do Dubrovnika inspektor za koncesije ista osoba, koju nitko ni ne zna”

”Ako ovaj zakon prođe, koncesije se mogu namještati lakše nego sada. Problem danas je što o koncesijama na plažu ne odlučuje lokalna samouprava nego županija, i na taj način se pogoduje mnogim privatnicima. Također, u tom slučaju se ne može provoditi zacrtana turistička strategija jer županija bez ikakvog dogovora dodjeli koncesiju nekome tko radi van lokalne strategije i onda se dešava tzv. slučajni turizam. Nema nikakvog sustava nadzora od strane lokalne zajednice, ali ni države. U prilog tome govori da je od Zadra do Dubrovnika inspektor za koncesije ista osoba, koju nitko ni ne zna”, kaže Bačić.

Pokretanje inicijative Za Zlatni rat nije bio samo početak borbe za njihovu plažu, već je njome otvorena Pandorina kutija niza sumnjivih koncesija na jadranskim plažama.

”Nakon što smo pokrenuli inicijativu Za Zlatni rat, stali su nam se javljati mnogi građani s pritužbama o betonizacijama bez dozvole ili ilegalnim koncesijama na plažama. Dosta ljudi se boji javno govoriti. Primjer koji je nedavno završio na Upravnom sudu je plaža na Zrću. Grad Novalja je tužio županiju radi nepravilnosti u procesu dodjele koncesije. Takvih nepravilnosti diljem obale ima dosta, dosad smo skupili tridesetak primjera”, govori nam Bačić te napominje kako ima i slučajeva gdje se plaže ne održavaju, iako su u koncesiji.

Da situacija nije bolja ni na sjeveru najbolje svjedoči višegodišnja borba organizacije Zelena Istra. Osim što se koncesijska odobrenja izdaju na zahtjev privatnika bez transparentnosti, predsjednica Zelene Istre Dušica Radojčić upozorava i da se za izgradnju neke skupe infrastrukture koristi javni novac, npr. za dovođenje vode i struje na udaljene plaže.

Prošlogodišnje iskustvo oko pulske plaže Galebove stijene bilo je upravo takvo.

”Budući da su postupci izrade Planova upravljanja pomorskim dobrom potpuno netransparentni, u slučaju Galebovih stijena samo je zainteresirani investitor znao za

mogućnost ugostiteljskog objekta i adrenalinskih sportova na toj omiljenoj i nedirnutoj stjenovitoj plaži u Puli. Tako je 19.4.2016. od Grada zatražio koncesijsko odobrenje, i u petnaestak dana sve je bilo riješeno. Građani su o tome saznali tek kad su bageri počeli uklanjati dio vegetacije iznad Galebovih stijena, organizirali se u inicijativu za očuvanje tog dijela obale i u tome i uspjeli. Grad je naposljetku povukao dodijeljeno koncesijsko odobrenje. Zanimljivo da je taj dio obale unutar Nacionalne ekološke mreže i da spada u strogo zaštićena područja Natura 2000, no to je Grad Pula u potpunosti zanemario i nije od investitora zatražio da provede postupak ocjene o potrebi procjene utjecaja zahvata za ekološku mrežu”, kaže Radojčić.

Osim što se koncesijska odobrenja izdaju na zahtjev privatnika bez transparentnosti, predsjednica Zelene Istre Dušica Radojčić upozorava i da se za izgradnju neke skupe infrastrukture koristi javni novac.

Slučaj Galebovih stijena nipošto nije usamljen, već predstavlja ustaljenu praksu koja se provodi po čitavoj Istri. Nasuprot suvremenim trendovima uređivanja plaža koji nalažu očuvanje prirodne obale i smještanje gospodarskih djelatnosti na tzv. sekundarne plaže (zemljište u neposrednom kontaktu s kamenitom obalom), Radojčić kaže kako je u Istri aktualan način “uređivanja plaža” potpunim uništavanjem prirodne konfiguracije terena i života na tom dijelu obale. Tako je Grad Vodnjan bez postupka procjene utjecaja na okoliš zatrpao 1,5 do 2 km prirodne obale tucanikom iz kamenoloma i time nepovratno uništio veliki dio obale, radi čega je Zelena Istra prošle godine uputila tužbu Ministarstvu zaštite okoliša i prirode. U općini Medulin, kaže, također “ravnaju, nasipavaju i betoniraju kako im se prohtije”. Nadležne institucije se na prijave uredno oglašuju.

“Kad slučaj prijavimo inspekcijama zaštite okoliša, prirode ili pomorskog dobra, rezultati su poražavajući. Niti se šteta sanira niti odgovorni odgovaraju za počinjenu štetu. Tako da je kršenje Zakona o zaštiti okoliša i prirode zapravo vrlo isplativo. Budući da su novčane sankcije i kaznena odgovornost svaki puta izostali, može se očekivati da će se takvi postupci nastaviti. Prekršitelji će i dalje biti poticani visokim profitima i minimalnim rizicima kršenja zakona”, upozorava Radojčić.

Slabosti aktualnih zakona svjesna je i Sandra Benčić iz Centra za mirovne studije koji je krajem svibnja u Splitu s Pokretom otoka suorganizirao tribinu Jesu li naše plaže i luke stvarno naše na kojoj je iznijet čitav niz problema.

“Aktualni Zakon o koncesijama i Zakon o pomorskom dobru već sada imaju sporne odredbe koje omogućuju malverzacije na pomorskom dobru, a ni međusobno nisu dobro usklađeni radi čega dolazi do neujednačenih primjena. Zakon o koncesijama nema prekršajne odredbe za sankcioniranje sukoba interesa kao ni mehanizam upravljanja koruptivnim rizikom.

Umjesto da se krene u poboljšanje tih zakona, Vlada planira novi kojim žele liberalizirati sustav koncesija pri čemu se gube svi osigurači. Posebice je sporno davanje koncesije u zalag čime se otvara mogućnost da koncesionar na temelju založnog prava postane banka koja istovremeno ima pravo biti i davatelj koncesije, odnosno koncesiju prenijeti na treću osobu bez procedure propisane Zakonom o koncesijama”, kaže Benčić.

Benčić: “Zakon o koncesijama nema prekršajne odredbe za sankcioniranje sukoba interesa kao ni mehanizam upravljanja koruptivnim rizikom”.

Osim pomorskog dobra, Vlada je novim zakonom u koncesije spremna dati i druga područja poput voda, mineralnih sirovina ili luka.

”Zamislimo scenarij koncesija na nekoj našoj strateški bitnoj luci. Kako će Vlada moći upravljati razvojem te luke ako je ista u većem dijelu u koncesiji i tu koncesiju zbog zaloga dobije neka banka koja je primjerice u vlasništvu neke druge države i koja ima drugačije interese od naše? Čini se da od prodaje INA-e nismo naučili ništa o važnosti upravljanja strateškim dobrima”, smatra Benčić.

Već spomenuti problem isključivanja zainteresirane javnosti u postupku davanja koncesije kosi se s Arhuškom konvencijom koju je Republika Hrvatska potpisala 2007. godine. Tim se dokumentom utvrđuju prava u vezi s okolišem kao pouzdana osnova za uključivanje građana u politike okoliša. Benčić napominje kako upravo na temelju te konvencije građani imaju pravo biti uključeni u procese koji se tiču koncesioniranja javnih dobara, i to u sve faze postupka. Osim toga, zakon ne vodi računa o cijenama usluga za same građane, kao ni o mogućnostima razvoja društvenog poduzetništva i uključivanja mladih čime se može zaustaviti val iseljavanja koji pogađa i otoke.

”Prijašnji prijedlog zakona iz 2015. sadržavao je odredbu da se dio koncesija može rezervirati za sve gospodarske subjekte koji zapošljavaju ili 51 posto osoba s invaliditetom ili druge ranjive skupine na tržištu rada. Želimo da se takva odredba vrati u zakon jer bi to potaknulo stvaranje socijalnih poduzeća i zadruga kojima je cilj zapošljavanje mladih teško zapošljivih čime bi im se osigurala prednost u dobivanju koncesije. To je zapravo model kojim se može dati prednost onim tvrtkama, zadrugama ili udrugama koje djeluju lokalno i po načelima socijalnog poduzetništva što znači da ne izvlače profit nego ga reinvestiraju u zapošljavanje”, smatra Benčić.

Na manji dio koncesioniranih plaža u Hrvatskoj plaća se ulaz čime je građanima onemogućen slobodan pristup pomorskom dobru. Benčić drži kako je naplaćivanje ulaza na plažu protuustavno jer se koncesija izdaje na pomorskom dobru, a ne na pomorsko dobro. Radi toga, Centar za mirovne studije najavljuje tužbu Ustavnom sudu.

U režiji HDZ-a i njihovog prirepka HNS-a, novi prijedlog Zakona o koncesijama trebao bi

privatizacijsku pljačku i otimanje povesti u novu epizodu u kojoj bi poduzetnici pomoću svojih klasnih saveznika u Saboru trebali krenuti u napad na pomorska dobra, vodu, luke i druge objekte koji su još uvijek u državnom vlasništvu, pod oznakom javnog i općeg dobra. Budući da se Republika Hrvatska i temelji na masovnoj pretvorbena-privatizacijskoj pljački kojom je dirigirao prvi predsjednik Franjo Tuđman u vremenu ratnih stradanja i razaranja, ovakvi pokušaji daljnje rasprodaje ispod radara javnosti nikoga ne trebaju čuditi jer su upisani u državotvorni kod.

Zakonu o koncesijama stoga valja pristupiti kao i svojevremenoj monetizaciji autocesta koja je spriječena upravo radi shvaćanja zajedničkog interesa, što znači da se borbi otočana moraju priključiti i ostali građani i organizacije iz svih dijelova zemlje.

Međutim, takvi najdubljeg prezira vrijedni pokušaji svakako trebaju alarmirati i mobilizirati narodne mase. Osviještena nekolicina koja se skupila na Markovom trgu u ponedjeljak uspjela je odgoditi izglasavanje, a njihova borba proćula se sada i diljem države. Zakonu o koncesijama stoga valja pristupiti kao i svojevremenoj monetizaciji autocesta koja je spriječena upravo radi shvaćanja zajedničkog interesa, što znači da se borbi otočana moraju priključiti i ostali građani i organizacije iz svih dijelova zemlje. Također, isti obrambeni blok zahtijeva i najava prodaje dionica HEP-a u koju se trebaju uključiti i otočne organizacije koje se sada bore protiv Zakona o koncesijama.

U četvrt stoljeća koliko postoji, kapitalistička republika umreženih poduzetničkih i političkih elita za sobom ostavlja sve veću eksploataciju i nejednakost, ekonomsko-prosperitetnu pustoš i egzodus stanovništva, odnosno bogaćenje manjine na račun većine. Otpor novom Zakonu o koncesijama i obrana pomorskog dobra i ostalih javnih dobara historijski je zadatak.

Izvor: h-alter